

C-40/24. sz. [Derterti]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. január 23.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Corte suprema di cassazione (Olaszország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. december 19.

Felperes:

GE

Az alapeljárás tárgya

A felperesnek az olasz hatóságok által Franciaország részére, büntetés végrehajtása céljából kiadott európai elfogatóparancs végrehajtása érdekében történő átadása, noha Franciaországban „távollétében” tartottak tárgyalást anélkül, hogy arról tájékoztatták volna, és anélkül, hogy élhetett volna az ügyvédi segítség igénybevételéhez való joggal, azaz a jogi képviselő megbízásához és a jogi képviselő által nyújtott segítséghez való joggal.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az eljáró bíróság az EUMSZ 267. cikk és a Bíróság eljárási szabályzatának 105. cikke alapján az EUSZ 6. cikk és a 2002/584/IB kerethatározat 4a. cikkének értelmezését kéri, különös tekintettel a vádlott védelemhez való jogára a „távollétében” megtartott tárgyalás esetén.

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 1) Úgy kell-e értelmezni az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkét, hogy a büntetőeljárás során a vádlott ügyvédi segítség igénybevételéhez való joga az Európai Unió 2000. december 7-i Alapjogi Chartájában és az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított, valamint az Európai Unió tagállamainak közös alkotmányos hagyományából eredő alapvető jogok közé tartozik, amelyeket az említett cikk az uniós jog általános elveiként ismer el, és amelyek tiszteletben tartását az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB európai uniós tanácsi kerethatározat előírja?
- 2) Igenlő válasz esetén mindazonáltal úgy tekinthető-e, hogy a büntetőeljárás során a vádlott ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogát tiszteletben tartották, ha az ítéletet olyan vádlottal szemben hozták meg, aki nem volt jelen a tárgyaláson, és akit nem segített általa választott vagy kirendelt jogi képviselő, de aki az átadást követően saját döntésétől függően kérheti az eljárásnak a védelemhez való joggal összefüggő biztosítékok mellett történő újbóli lefolytatását?
- 3) Következésképpen úgy kell-e értelmezni a 2002/584/IB tanácsi kerethatározatnak a 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal bevezetett 4a. cikkét, hogy az átadásra felkért állam megtagadhatja a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, ha az érintett személy személyesen nem volt jelen a határozat meghozatalát eredményező tárgyaláson, még akkor is, ha a 4a. cikk (1) bekezdésének d) pontjában meghatározott feltételek teljesülnek, de az érintett személyt nem segítette általa választott vagy az eljáró bíróság által hivatalból kirendelt jogi képviselő?

A hivatkozott uniós jog

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ); a 6. cikk.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta): a 47., 48. és 52. cikk.

A büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv; a (4), (12), (19), (27) és (54) preambulumbekkezdés, valamint az 1., 2., 3., 8. és 9. cikk.

A 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június

13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (a továbbiakban: kerethatározat); a (12) preambulumbekzdés, az 1. cikk (3) bekezdése és a 4a. cikk (1) bekezdése.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJE; kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.); a 6. cikk (3) bekezdésének c) pontja.

Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) 2023. január 31-i Gordi ítélete, C-158/21; 2013. február 26-i Melloni ítélete, C-399/11; 2023. március 23-i LU-PH ítélete, C-514/21 és 515/21; 2017. augusztus 10-i Zdziaszek ítélete, C-271/17; 2020. március 12-i VW ítélete, C-659/18.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) a Krombach kontra Franciaország ügyben 2001. február 13-án hozott 29731/96. sz. ítélete.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Costituzione della Repubblica italiana (az Olasz Köztársaság alkotmánya); a 24. cikk második bekezdése „A védelem sérthetetlen jog az eljárás bármely szakaszában.”

A 2021. február 2-i 10. sz. törvénnyel módosított, 2005. április 22-i 69. sz. törvény (a továbbiakban: az európai elfogatóparancsról szóló törvény) – a 2. cikk: „Az európai elfogatóparancs végrehajtása semmilyen körülmények között nem eredményezheti az állam alkotmányos rendje legfőbb elveinek, a személy alkotmányban elismert elidegeníthetetlen jogainak, az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkében kimondott alapvető jogoknak és alapvető jogelveknek, vagy az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló [...] egyezményben biztosított alapvető jogoknak a megsértését.” Emellett az említett törvény 6. cikke 1bis. bekezdésének d) pontja értelmében ugyanakkor „a vádlott távollétében” tartott tárgyalást követően hozott ítélet végrehajtása céljából keresett személy esetében az átadás elfogadható, amennyiben – még ha nem is kézbesítették az érintett személy részére személyesen a határozatot – az átadást követően haladéktalanul, személyesen kézbesíteni fogják neki a kibocsátó tagállamban, és kifejezetten tájékoztatni fogják őt azon jogáról, hogy az ügy érdemi részét illetően teljeskörűen újból megvizsgálják a helyzetét az új bizonyítékok benyújtásának és a határozat hatályon kívül helyezésének lehetőségével a megkereső állam belső joga által e célból előírt eszközökkel összhangban.

A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ítéletei: az 1970. évi 190. sz., az 1971. évi 55. sz., az 1974. évi 255. sz., az 1976. évi 172. sz., az 1979. évi 125. sz., az 1980. évi 188. sz., az 1995. évi 144. sz. ítélet.

A Suprema Corte di cassazione (semmitőszék, Olaszország) hatodik tanácsának a Salkanovic ügyben 2008. január 30-án hozott 5400. sz. ítélete és a Spahiu ügyben 2020. május 7-én hozott 14721. sz. ítélete.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A 2017. október 12-én hozott, végrehajthatóvá vált ítéletével a franciaországi auxerre-i elsőfokú bíróság a francia büntetőeljárás törvénykönyv 379-2. és 379-6. cikke alapján, a vádlott távollétében és jogi képviselő nélkül megtartott tárgyalást követően GE albán állampolgárt kábítószer behozatalának, értékesítésének és tiltott beszerzésének bűncselekménye miatt elítélte. A büntetés végrehajtása érdekében a Francia Köztársaság 2021. szeptember 6-án európai elfogatóparancsot bocsátott ki az Olaszországban tartózkodó GE átadásának elérése érdekében.
- 2 A Corte di appello di Firenze (firenzei fellebbviteli bíróság, Olaszország) megállapította, hogy az albán állampolgársággal rendelkező GE Francia Köztársaság részére történő átadásának feltételei teljesültek. Az elfogatóparancs ugyanis tartalmazta azt a jelzést, hogy a francia jog szerint az elítélt személy az átadást követően az ítélet ellen annak közlésétől számított tíz napon belül fellebbezéssel élhet. A fellebbviteli bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy teljesült az európai elfogatóparancsról szóló törvény hivatkozott 6. cikkében foglalt követelmény, amely abban az esetben teszi lehetővé az átadást, amennyiben – még ha nem kézbesítették a keresett személy részére a távollétében megtartott tárgyalást követően hozott határozatot – az átadást követően kézbesíteni fogják neki, és kifejezetten tájékoztatni fogják őt a helyzetének teljes körű felülvizsgálatához való jogáról.
- 3 GE fellebbezést terjesztett a Corte di appello di Firenze (firenzei fellebbviteli bíróság) ítélete ellen a Corte di cassazione (semmitűszék), a kérdést előterjesztő bíróság elé.

Az alapeljárás feleinek alapvető érvei

- 4 GE az európai elfogatóparancsról szóló törvény 2. cikkének megsértésére hivatkozik, mivel távollétében, a tárgyalásra való idézés nélkül, jogi képviselő segítségével nélkül és általános vádirat alapján tartottak tárgyalást, ami az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog megsértését és a tisztességes eljáráshoz szükséges, a bizonyítási eljárás során történő meghallgatáshoz való jog megsértését eredményezi.
- 5 A fellebbviteli bíróság azon érvelésére, amely szerint a vádlott távollétében hozott ítélet egyébként hatályon kívül helyezhető az elítélt kérelme alapján, amint arról tudomást szerzett, GE azt válaszolja, hogy az átadást nem az eljárás lefolytatása, hanem a büntetés végrehajtása céljából kérték, amelyre szigorúbb garanciák vonatkoznak. Emellett a fellebbviteli bíróság azon érvelésére, amely szerint a jogi képviselő távollétét a jogi képviselő igénybevétele nélküli személyes eljárás lehetősége indokolja, azt válaszolja, hogy ehhez továbbra is szükséges a vádlott tárgyalásra való törvényes idézése és tárgyaláson való jelenléte.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 6 Korábban a Corte de Cassazione (semmitőszék) több hasonló ügyben úgy ítélte meg, hogy a francia igazságügyi hatóságok által a vádlott távollétében, a meghallgatáshoz és a védelemhez való joggal összefüggő garanciák nélkül hozott ítélet alapján kiadott elfogatóparancs mindenestre összhangban van a tisztességes eljárás elveivel, mivel a francia jog biztosítja az elítélt személy számára annak lehetőségét, hogy a meghallgatáshoz és a védelemhez való jog elvének megfelelően fellebbezés útján új eljárás lefolytatását kérje; mindazonáltal maga a Corte di Cassazione (semmitőszék), a kérdést előterjesztő bíróság véli úgy, hogy ezt a megközelítést most felül kell vizsgálni.
- 7 A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ítélkezési gyakorlata szerint az alkotmány 24. cikke által védett, védelemhez való jog lényegében a meghallgatáshoz való jog és a jogi képviselő jelenlétének biztosításában áll valamennyi eljárásban. Ebben az értelemben az „eljárás bármely szakaszában” hivatkozás, még ha nem is jelenti szükségszerűen azt, hogy a meghallgatást és a jogi képviselő jelenlétét minden alkalommal és minden eljárási cselekmény során biztosítani kell, mégis annak vizsgálatát írja elő az egyes cselekmények jelentőségével összefüggésben, hogy a jogi képviselő távolléte a hatásai révén a bíróság előtti védelemhez való alkotmányos jog tényleges sérelmét jelenti-e. A védelemhez való jogról nem lehet lemondani, valamint a hivatalból kirendelt jogi képviselő kötelező kijelölése az alapvető emberi értékek és alkotmányos elvek védelmét szolgálja.
- 8 Az európai elfogatóparancsról szóló törvény 2. cikke a 2001. évi módosítást követően már nem tartalmazta a védelemhez való jog tiszteletben tartására mint az európai elfogatóparancs végrehajtásának előfeltételére történő kifejezett utalást. A kérdést előterjesztő bíróság azonban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) fent említett ítélkezési gyakorlata alapján úgy véli, hogy az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog a „személyeknek az alkotmány által elismert elidegeníthetetlen jogai”, az EUSZ 6. cikkben említett „alapvető jogok” és az EJEE által biztosított jogok közé tartozik, amelyek megsértése az európai elfogatóparancsról szóló törvény 2. cikke szerint az olasz államot az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására kötelezi. A nemzeti szabályt ezért nemcsak az alkotmány, hanem az uniós jog fényében is értelmezni kell, amelyet az előbbi ültet át. Emellett, amint arra a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) emlékeztetett, az alapvető jogok, amelyek kötik a kerethatározatot a (12) preambulumbekzdése és 3. cikkének 1. pontja értelmében, az uniós jog által elismert jogok, és azok meghatározásához a tagállamok közös alkotmányos hagyományai is hozzájárulnak. Az uniós jog feladata tehát, hogy meghatározza az alapvető jogok védelmének azon szintjét, amely az európai elfogatóparancsra vonatkozó szabályozásra vonatkozik, mivel harmonizált területről van szó. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) szerint tehát az európai elfogatóparancs egységes alkalmazásának biztosítása érdekében a tagállamok nem tagadhatják meg az átadást a kerethatározatban kifejezetten meghatározott eseteken kívül.

- 9 A kerethatározatnak (a 2009. évi módosítással beépült) 4a. cikke – a Bíróság ítélkezési gyakorlatával összhangban, amely szerint az európai elfogatóparancs végrehajtása a fősabály, míg a végrehajtás megtagadása kivételként tekintendő, amelyet szigorúan kell értelmezni (lásd: Gordi ítélet, 68. pont) – akként rendelkezik, hogy az igazságügyi hatóság abban az esetben is megtagadhatja a lefolytatott eljárást követően meghozott határozat alapján kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, ha az érintett személy „személyesen nem volt jelen a határozat meghozatalát eredményező tárgyaláson”, kivéve, ha ezen elfogatóparancs az e cikk a)–d) pontja szerinti jelzések egyikét tartalmazza, azaz: a) az érintett személyt személyesen idézték, és ily módon tájékoztatták arról a tárgyalásról, amely a határozat meghozatalához vezetett, valamint arról, hogy a határozat meghozatalára meg nem jelenése esetén is sor kerülhet; vagy b) az érintett személyt a kitűzött tárgyalás ismeretében általa választott vagy hivatalból kirendelt jogi képviselő segítette az eljárás során, vagy c) az érintett személy a határozat kézbesítését és azt követően, hogy kifejezetten tájékoztatták őt a perújításhoz vagy fellebbezéshez való jogáról, egyértelműen kijelentette, hogy nem vitatja a határozatot, vagy a megállapított határidőn belül nem kért perújítást vagy nem fellebbezett, vagy d) a határozatot nem kézbesítették személyesen az érintett személynek, de az átadást követően kézbesíteni fogják neki, és kifejezetten tájékoztatni fogják őt a perújításhoz vagy fellebbezéshez való jogáról, valamint tájékoztatni fogják arról, hogy milyen határidőn belül kérhet perújítást vagy fellebbezhet. Ilyen esetekben ugyanis a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az európai elfogatóparancs végrehajtása nem érinti az érintett személynek a védelemhez és általánosabban a tisztességes eljáráshoz való jogát, amint azt a Charta 47. és 48. cikke rögzíti (lásd például: Melloni ítélet, 44. és 53. pont; LU-PH ítélet, 47–50., 72. és 73. pont). A kérdést előterjesztő bíróság szerint azonban e cikk nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra az esetre, amikor a „határozat meghozatalát eredményező tárgyalásra” a távollévő, meg nem jelenő vagy szabályszerűen be nem idézett vádlott esetében anélkül került sor, hogy általa választott vagy hivatalból kirendelt jogi képviselő valaha is segítette volna. Az ilyen helyzetet ezért az általános elvek fényében kell vizsgálni.
- 10 A kérdést előterjesztő bíróság mindenekelőtt megjegyzi, hogy a GE esetében megtartott tárgyalás kétségtelenül „határozat meghozatalát eredményező tárgyalás” a fent említett 4a. cikk értelmében, vagyis olyan tárgyalás, amely az ügy érdemi vizsgálatának végén jogerősen határozott az érintett személy bűnösségéről, és elítélte az átadni kért személyt (lásd: Zdziaszek ítélet, 82. pont). A keresett személyt a távollétében elítélő bírósági ítéletet akkor kell a 4a. cikk alapján „határozatnak” tekinteni, ha annak elfogadása meghatározó jelentőségű volt az európai elfogatóparancs kibocsátása szempontjából (LU-PH ítélet, 67. pont).
- 11 Az ügy érdemét illetően emlékeztet arra, hogy a vádlott távollétében hozott határozatok végrehajtása érdekében kibocsátott elfogatóparancsok végrehajtására vonatkozó feltételek harmonizációja, amelyet a kerethatározat hajtott végre, arra irányul, hogy „erősítse a büntetőeljárás alá vont személyek eljárási jogait”, (Melloni ítélet, 51. pont), azzal a céllal, hogy „magas szintű védelmet biztosítson,

és lehetővé tegye az érintett személy átadását, teljes mértékben tiszteletben tartva a védelemhez való jogát” (LU-PH ítélet, 50. pont).

- 12 Emellett az alapvető jogok szerves részét képezi a védelemhez való jog, amely a Charta 47. és 48. cikkében foglalt tisztességes eljárásból ered, így a Bíróságnak a 4a. cikket e cikkekkel összhangban kell értelmeznie, amelyek megfelelnek az EJEE 6. cikkének. Ennek megfelelően a Charta 47. és 48. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azok biztosítsák az EJEB által értelmezett 6. cikk által biztosított védelemmel azonos szintű védelmet (LU-PH ítélet, 51. pont).
- 13 A 2013/48/EU irányelv értelmezésének eldöntésére felkért Bíróság kimondta, hogy az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogtól nem lehet eltérni amiatt, hogy a gyanúsított vagy a vádlott az idézést követően nem jelenik meg (VW ítélet).
- 14 Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a minden vádlottat megillető azon jog, hogy egy – szükség esetén bíróság által kirendelt – jogi képviselő útján hatékonyan védelmet kapjon, bár nem abszolút jog, a tisztességes eljárás egyik alapvető elemét képezi; hogy a vádlott nem veszíti el ezt a lehetőségét pusztán azért, hogy távol marad az eljárástól; és hogy végül, bár a jogalkotó eltántoríthat az indokolatlan távolmaradástól, nem szankcionálhatja azt az ügyvédi segítséghez való jogtól való eltéréssel (Krombach kontra Franciaország ítélet).
- 15 A fentiek alapján a kérdést előterjesztő bíróság szerint a megkeresett személy átadását követően azon lehetőség biztosítása, hogy az ítélet perújítás vagy – a francia joghoz hasonlóan – az ítélet ellen benyújtott fellebbezés eredményeként hatályon kívül helyezhető a védelemhez való jog teljes körű biztosítása érdekében, nem alkalmas e jog megsértésének teljes körű orvoslására, ha a tárgyalást a vádlott távollétében és anélkül tartották, hogy a vádlott jogi képviselő segítségét vehette volna igénybe.
- 16 Ugyanis a vádlott még a fent említett perújítás vagy fellebbezés esetében is változatlanul ki van téve az őt átadni kérő állam eljárási rendszere szabályainak a már megszerzett bizonyítékok felhasználhatóságára vonatkozó hatásainak, legalábbis ami azon bizonyítékokat illeti, amelyek természetüknél fogva nem vehetők fel újra. Ezt csak úgy lehetne orvosolni, ha előírnák, hogy az azon eljárás során megszerzett bizonyítékok, amelyben a vádlott védelmét nem biztosították, egyáltalán nem használhatók fel, vagy ha legalábbis az európai elfogatóparancsot kibocsátó állam kötelezettséget vállalna arra, hogy ezeket a bizonyítékokat nem használja fel az új határozathozatalhoz, amit Franciaország nem tett meg GE esetében.
- 17 Ennélfogva egy GE helyzetéhez hasonló helyzetben az egyén személyes szabadságát az ellene kibocsátott európai elfogatóparancs miatt korlátozzák egy anélkül hozott ítélet következtében, hogy védekezhetett volna, legyen szó akár hivatalból kirendelt jogi képviselőről, mivel nem tájékoztatták őt az ellene folyó eljárásról, vagy nem tudott vagy nem kívánt jogi képviselőt meghatalmazni, de

nem mondott le e jogáról, és ezt a korlátozást nem indokolja olyan ok, amely kényszerintézkedés elrendelését tenné szükségessé.

- 18 A kérdést előterjesztő bíróság szerint egy ilyen helyzet komoly kétségeket vet fel a védelemhez való joggal való összeegyeztethetőséget illetően, amely jog a személyi szabadsághoz való szélesebb körű jog védelmét szolgálja.
- 19 Az eljáró bíróság azt kéri, hogy a jelen előzetes döntéshozatalra utaló határozatot gyorsított eljárásban bírálják el, mivel a szóban forgó ügyben egy olyan személyről van szó, akit ugyan nem vettek őrizetbe, de még mindig kényszerintézkedések hatálya alatt áll (egy meghatározott városban való tartózkodás kötelezettsége és a rendőrségen való bejelentkezés kötelezettsége), egy európai elfogatóparancsról van szó, azt pedig a kerethatározat 17. cikkének (1) bekezdése szerint „soron kívül intézik és hajtják végre”, és a jelen ügyben felvetett értelmezési kérdések általános jellegű következményekkel járnak mind az illetékes hatóságokat, mind a keresett személyek jogait illetően.